

סיפורו של ארגון "המחול והילד" בישראל

סמדר וייס

ארגון "המחול והילד" הבינְ'לאומי (Dance and the Child - DACI International) נוסד ב־1978, והוא חבר במועצה הבינְ'לאומית של אונסקו בפריז. "לכל ילד יש את הזכות לרקוד" קובע הארגון בחזונו. אמירה זו מתייחסת לזכויות הבסיסיות של הילד (0-18 שנים) ובעלת תוקף חוקי כחלק מהאמנה של אונסק'ו, שנגזרות ממנה הן התפיסה והן מטרות הארגון, אשר חברים בו מורים למחול ובתי ספר למחול מכל העולם. בשנות התשעים של המאה העשרים ובמשך למעלה מעשור (בשנים 1988-2001) פעל בישראל סניף של הארגון הבינְ'לאומי.

מאמר זה מתמקד באותן שנים של פעילות קהיליית המחול בישראל, סיפור שלא סופר עד היום, ובוחן אותה מנקודת מבט היסטורית. סניף ישראל של ארגון "המחול והילד" הבינְ'לאומי יכונה כאן 'דייס', הן כהד לאופן שכינו אותו החברים בישראל והן לשם נוחות הכתיבה. המאמר נכתב על ידי, כחברה ב'דייס', החל מהשנים הראשונות לפעילותו בארץ ועד סיומה, וכיו"ר סניף ישראל במשך שמונה שנים, והוא מתבסס בעיקר על מסמכים מקוריים מהארכיון הפרטי שלי ועל ראיונות עם חברי 'דייס'.

סניף ישראל היה צומת של פעילות והיכרות לאנשים שיזמו פעילויות באופן התנדבותי, שרצו לקיים פגישות מקצועיות, להעשיר את הידע שלהם כמורים למחול ויצרו קהילה בלתי תלויה, שקבעה בעצמה את תחומי העניין שלה ואת אופי פעילותה. לפעילות שהתקיימה היה אופי עצמאי וייחודי, והיו מעורבים בה מורים ומחנכים למחול מה"שטח" יחד עם דמויות מובילות בתחום המחול, כולל ראשי המכללות למחול, הספרייה למחול והפיקוח על המחול, ללא היררכיה בקבלת ההחלטות או בפעילות. במהלך פעילותו לסניף בישראל היו שלושה יושבי ראש: שלום חרמון בשנים 1988-1992, סמדר וייס בשנים 1992-2000 ונורית רון בשנים 2000-2001.

מטרות 'דייס' בארץ ובעולם

מטרת הארגון הבינְ'לאומי ליצור אפשרויות לילדים ולצעירים בכל העולם לחוות מחול כיוצרים, מבצעים וצופים. הארגון מאמין שכל הילדים והצעירים יכולים להביע את עצמם באמצעות מחול.[?]

מטרותיו של הסניף הישראלי התבססו על מטרות הארגון העולמי, שנבעו מהחזון המציב במרכזו את הזכות של כל ילד לרקוד ושואף לקידום פעילויות מחול לילדים ולנוער. ניתן לראות בהן התייחסות לתחומים רבים ורחבי היקף, כמו פיתוח פעילויות לילדים, מחול לילדים בעלי צרכים מיוחדים, הכשרת מורים, מחקר במחול, מורשת המחול ועוד. המטרות נבחנו מחדש במהלך פעילות הסניף בישראל וגם הדגשים השתנו.

המטרות הוגדרו בפירוט: פיתוח פעילויות מחול לילדים ולנוער בכל הגילאים כיוצרים, מבצעים וצופים. עידוד הכללת פעילויות מחול לסוגיהן השונים בבתי הספר ובמוסדות אחרים בקהילה, טיפוח מורשת המחול הישראלית והעולמית, וכך נכתב ב"איגרת לחבר" מ־1990: "ליזום החלפת דעות, ידע וניסיון בנושאים הקשורים למחול ולילד ולהפיץ ידע על מחקרים קיימים.

סיפורו של ארגון "המחול והילד" בישראל

סמדר וייס

להשביח את הרמה של פעילויות המחול לילדים ולנוער בדרכים שונות, כמו: הכשרת מורים, הסמכת מורים והשתלמויות מורים. קביעת נורמות לתנאים הפיזיים של המתקנים ולעודד הצטרפות של חברים לארגון הביןְ'לאומי המחול והילד".³

ההתחלה והיוזמה הראשונית – "איזה הישג"

פעילות "המחול והילד" בישראל החלה כאשר קבוצה של מורי מחול מובילים מישראל השתתפה בכנס של הארגון הבינְ'לאומי באנגליה ב־1988, ובעקבותיו יזמה והקימה את הסניף הישראלי של "המחול והילד". ביניהם היו שלום חרמון, רחל בילסקי־כהן, דפנה ג'ונס, חסיה לוי־אגרון, טליה פרלשטיין־כדורי ועין־יה כהן.⁴ חרמון נבחר ליושב ראש של הסניף הישראלי ולנציג ישראל לארגון הבינְ'לאומי וכן הוקם ועד שריכז את הפעילות. ישראל הייתה אחת משמונה מדינות חדשות שיסדו סניף של 'דייס' בעקבות הכנס בלונדון. בסך הכול היו 20 מדינות חברות בארגון הבינְ'לאומי ו־257 חברי 'דייס' בעולם.

כבר ב־1988 חרמון ערך סדנה גדולה שבה השתתפו 26 חברים – "איזה הישג" מציינת גזברית 'דייס' העולמי.⁵ פעילות חברי הוועד הייתה התנדבותית מהרגע הראשון. בין חברי הוועד המייסד הייתה גם מזכירה שעסקה ברישום החברים, בעידוד מצטרפים חדשים, בתיעוד פגישות הוועד ושימשה כגזברית.

ניתן לראות קו מאפיין לארגון שנע בין הפורמלי ללא פורמלי, הן מבחינת האנשים שהובילו אותו והן מבחינת מסגרת הפעילות. כך, למשל, עם חברי הוועד הראשונים וחברי הוועד במשך כל שנות קיומו של סניף ישראל נמנים מובילי המחול הממוסד בארץ, מחד, ומורים למחול "מן השורה", מאידך. בין חברי הוועד ראוי להזכיר את ראשי שני בתי הספר המובילים להכשרת מורים למחול: לוי אגרון – ראש האקדמיה למחול בירושלים ונעמי בהט־רצון – ראש המסלול למורים למחול בסמינר הקיבוצים. כמו כן, הפעילות נעשתה על ידי החברים ועבורם באופן התנדבותי, אבל התקיימה פיזית במקומות ממוסדים, מגמות מחול ואולפנות מחול. התפיסה הבסיסית הייתה שדייס צריך להיות בראש ובראשונה קשר בין אנשים.⁶ כפי שחרמון הדגיש במכתב, ששלח ל'דייס' הבין לאומי, בו הציע, בין היתר, לקיים חילופי מורים.

החברות הייתה פתוחה לכל המעוניין וכללה תשלום דמי חבר לסניף ישראל ולארגון הביןְ'לאומי. מדי שנה הצטרפו חברים או עזבו, אבל מספרם היה כשלושים חברים רשומים בשנה. בוועד 'דייס' ישראל היו כשישה חברים, ובהם יו"ר הוועד, נציגה ביןְ'לאומית, מזכירה וגזבר. חברי הוועד נבחרו באסיפה הכללית של 'דייס', שהתקיימה מדי שנה. במהלך השנים הצטרפו חברים לוועד או עזבו.

גלובלי ולוקלי – הקשר עם 'דייס' הביןְ'לאומי

הפעילות הביןְ'לאומית של ארגון "המחול והילד" מתקיימת בהתנדבות ונשענת על משאבים מקומיים של כל מדינה. כך נציגי המדינות, החברות בארגון הבינְ'לאומי של החברים בוועדה המייעצת (Advisory Board), מתבקשים, על ידי הארגון הביןְ'לאומי, לממן את השתתפותם בשיבות הוועדה, המתקיימות כל פעם במדינה אחרת. לארגון הביןְ'לאומי נבחר ועד פעולה (Executive Board) על ידי נציגי המדינות החברות בארגון הביןְ'לאומי.

במשך השנים נציגי 'דייס' סניף ישראל, ובהם חרמון, ג'ונס ווייס, נפגשו ביוזמתם עם נציגי הארגון הביןְ'לאומי והשתתפו בשיבות הוועדה הביןְ'לאומית ובכנסים הבינְ'לאומיים. חרמון היה חבר גם בוועד הפעולה של הארגון הביןְ'לאומי.

כל שלוש שנים נערך כנס ביןְ'לאומי של הארגון באחת המדינות שנבחרה לארחו. בכנס משתתפים מורים, חוקרים, יוצרים, פעילי מחול, מנהלי מסגרות מחול וכן ילדים מכל העולם. עד היום נערכו 17 כנסים ביןְ'לאומיים. הכנס הבא יתקיים ב־2018 באדלייד (Adelaide) שבאוסטרליה בשיתוף איגוד המחול העולמי (WDA – World Dance Alliance).⁷

חברי 'דייס', שביקשו להיות חברים גם בארגון הביןְ'לאומי, אכן הצטרפו אליו ודמי החבר הועברו על ידי הארגון בישראל או ישירות על ידי החברים. 'דייס' העולמי שלח לכל חבר ניוזלטר (Daci Letters) פעמיים בשנה. יו"ר הארגון בישראל קיבל דיווח על פעילותו של הארגון הביןְ'לאומי: המטרות, הישיבות, ההחלטות, ההתארגנות לקראת הכנסים והתכנים. יו"ר הארגון של כל מדינה דיווח ל'דייס' על פעילותו בארצו מדי פעם בפעם. הדיווחים הופיעו בניוזלטר הדו־שנתי, שהופץ לכל החברים בעולם. ג'ונס שימשה נציגה של ישראל בארגון הביןְ'לאומי והשתתפה בשיבות

הוועדה המייעצת ובכנסים הביןְ'לאומיים. חצי שנה לאחר הכנס במצפה רמון היא השתתפה בכנס ביוטה ארה"ב, ודיווחה על התפעלות רבה מכל מה שמתרחש בסניף הישראלי.⁸

חברים מישראל נסעו מיוזמתם לכנסים הביןְ'לאומיים ויזמו קשרים עם חברי 'דייס' ממדינות שונות. ג'ונס ועין־יה כהן השתתפו ברוב הכנסים הביןְ'לאומיים וגם הרצו בחלקם. בעקבות קשרים של ג'ונס עם סלין חימברר מהולנד ב־1993, סטודנטים מהאג, שלמדו אימפרוביזציה, הגיעו לאקדמיה בירושלים. הסטודנטים שהו חצי סמסטר בארץ והתנסו בהוראה בבתי ספר יסודיים בירושלים. מאחר שהם לא ידעו את השפה, לימדו "שיעורי שקט", כלומר ללא מילים. התלמידים הגיבו בהתלהבות ולאחר עזיבתם אף חזרו וביקשו לקיים "שיעורי שקט".

ג'ונס וכהן השתתפו ברוב הכנסים הביןְ'לאומיים וגם הרצו בחלקם, החל מהכנס בלונדון ב־1988 וכלה בכנס בטיוואן ב־2012, בו כהן צעדה לבד עם דגל ישראל.⁹ מאז נציג מישראל לא נסע לכנס 'דייס' ביןְ'לאומי. בכנס בלונדון, למשל, ג'ונס הציגה תוכנית לימודים לתנועה ומחול בחינוך היסודי בבתי הספר וכהן הציגה טיפול אינטגרטיבי במוזיקה ובתנועה לילדים עם תסמונת דאון בשיתוף חווה סקלס.¹⁰ בכנס בפנילנד ב־1997 עין־יה כהן קיימה סדנה בקומפוזיציה בנושא כתב התנועה אשכול-וכהן ככלי לחיבור ריקוד, וב־2000 העבירה בקנדה הרצאת הדגמה בנושא שימוש בכתב תנועה אשכול-וכהן ככלי לגילוי המרכיב העלום של עולם הריקוד – הרקדן כפֿסֿל במרחב תלת ממדי.

הכנסים בישראל

ועד סניף ישראל והחברים בו יזמו בעצמם את הכנסים בארץ. נוצר תמהיל ואופי דומה לכנסים בארץ, ברוח הכנסים הביןְ'לאומיים. כל כנס התמקד בנושא ייחודי, לרוב בינתחומי, וכלל הרצאות מומחים, סדנאות תנועה, מחול באתר הכנס (Site Specific), שיעורי הדגמה במחול לילדים ולנוער, הופעות מחול וטיולים בטבע. באותו עשור הכנסים שימשו הזדמנות לא פורמלית למפגש אישי, להעשרה, להחלפת דעות ולחשיפה מקצועית לציבור מתעניין של מורים ממסגרות הוראה וקהיליות מחול שונות בארץ, כולל סטודיות פרטיים, אולפנות, מרכזי מחול קהילתיים ועוד. הזמנת המרצים המומחים ומורי הסדנאות התבססה על היכרות אישית של חברי הוועד. רובם הרצו וניהלו את הסדנאות בהתנדבות.

הכנס הראשון התקיים באקדמיה למחול בירושלים בדצמבר 1988 והיו בו 37 משתתפים. מתוך דיווח של חרמון ל'דייס' העולמי, ניתן ללמוד בעיקר על ההחלטות שהתקבלו בו. משתתפי הכנס אישרו את המטרות שהוצעו

Workshop in the sculpture garden in Mitzpe Ramon

סדנה בנן הפסלים במצפה רמון

כמטרות של הסניף הישראלי והתבססו על מטרות הארגון הביןְ'לאומי וכן נקבעה התארגנות הסניף להמשך,¹¹ אף שהיה חסר מידע בתכנים.

הכנס השני התקיים במכללת סמינר הקיבוצים במאי 1989 בשיתוף המסלול למחול ולתנועה ונכחו בו 90 משתתפים, ביניהם סטודנטים מהמסלול למחול. בכנס השתתפו גם ילדי כיתות ד״ה' מקיבוץ כרמיה, שהדגינו את החיבורים שלהם בתנועה בנושא תחפושות בהנחיית תרצה ספיר. כל ילד חיבר ריקוד על פי פוזיציות שעיצב לדמות שבחר, למשל, רוכב סוסים, סיני, רץ ועוד.

תוכנית הכנס עוצבה על פי תבנית הכנסים הביןְ'לאומיים: הרצאות – הדגמות של בתי ספר, הרצאות, דיונים ואספה כללית של חברי 'דייס'. בפעם הראשונה נגבו דמי חבר, 54 חברים שילמו – 28 מהם שילמו גם עבור חברות בארגון הביןְ'לאומי, שמונה מהם ייצגו מוסדות שגרשמו כחברים. משתתפי הכנס הביעו שביעות רצון מלאה מהכנס, שלדבריהם, מילא את הצורך בחינוך למחול בישראל.¹²

הוחלט לשלוח את רשימת חברי 'דייס' לבתי ספר למחול ולסטודיות בארץ ולבקש מהם שיזמינו את חברי 'דייס' לפעילויות שלהם, לשיעורים להופעות וכו'. כמו כן, ניכר הרצון להשתייך לקהיליית החינוך למחול הביןְ'לאומית. "סניף ישראל רואה חשיבות גדולה לחילופי כיתות מחול עם סניפים של דייסי בעולם," מסכם חרמון, "ומומלץ שהארגון הביןְ'לאומי ייתן עדיפות ראשונה לפרויקט הזה".¹³

הכנס השלישי התקיים ב־1990 בבית ספר תיכון שליד האקדמיה למוזיקה ולמחול על שם רובין בירושלים, והתמקד לראשונה בנושא מרכזי אחד: "דרכים שונות באלתור". בכנס השתתפו 45 חברים מכל הארץ, כשבילסקי־כהן ארגנה אותו.¹⁴ הכנס כלל הדגמת שיעורי אלתור לתלמידי כיתה י', דיון בעקבותיהם בהובלת בהטרצון, סדנת קונטקט אימפרוביזציה למשתתפים ואספה כללית.

גם הפעם עלה וחזר הצורך ביצירת קשרים בין־אישיים ובין־לאומיים. וכך כתב חרמון: "הסניף הישראלי פועל בעיקר בשלושה תחומים: הכנס השנתי, הזמנת חברים לאירועים במקומותיהם ופיתוח קשרים בין החברים." ועוד הוסיף חרמון: "חברות אישיות מאפשרת קשירת קשרים אישיים בין לאומיים".¹⁵ כמו כן, הוחלט להוציא לאור ניזולטר של "דייסי ישראל" ולעודד את החברים לכתוב לניזולטר הבין־לאומי. באספה הכללית נבחרו לוועד חברים חדשים.¹⁶

הכנס הרביעי התקיים במרץ 1991 במצפה רמון ונושאו היה טבע ומחול. ההרצאות התמקדו בקשר בין מחול וטבע והפעילות בתנועה הותאמה למיקום הייחודי על שפת המכתש. הכנס נמשך לראשונה יומיים והתקיים בשיתוף עידית אייזן, רכזת מגמת המחול במושבת האומנויות במצפה רמון. הכנס התמקד ביצירת שפה תנועתית שנובעת מהמקום, כפועל יוצא של "התפאורה המקומית".¹⁷ לכנס הגיעו מורי מחול עם בני המשפחה עם ילדים, והם השתתפו יחד בסדנאות התנועה בטבע, בגן הפסלים ועל שפת המכתש. נאמן קיימה סדנה עם חלוקי נחל "התמזגות עם הנוף",¹⁸ שקיבלה את השראתה מחמשת היסודות הסיניים. כמו כן, תלמידות מגמת המחול בתיכון הדגישו את עבודותיהן במחול עם פסלים.¹⁹ הכנס כלל מופע של קבוצת רינה שרת, שנועד להסביר מונחים בסיסיים במחול לילדים ולנוער. במסגרת הכנס נערך גם טיול ג'יפים למכתש.

הכנס החמישי התקיים במאי 1992 במכללת וינגייט, נמשך יומיים והתמקד בשיתוף פעולה בינה לחיה הלפרין, רכזת המחול, ועם חוקרים ממכון וינגייט. הכנס ייחד את הרצאותיו לקשר בין מחול למדע. זה היה שיתוף פעולה ראשוני ומיוחד בין חוקרים מתחום מדעי הספורט והחינוך הגופני וכן אנשי מחול, בו החוקרים נרתמו ליישום הידע והמחקר שלהם למחול. ההרצאות עסקו בהיבטים ביו־מכניים בתנועה, בהרגלי אכילה ובתזונה נכונה, בעקרונות בלמידה מוטורית ובהשלכותיהם על הוראת המחול. נוסף לכך, התקיים שיעור מעשי למשתתפים "תנועה בונה ומרפאה", שלימד אריה כלב, והוצגו הופעות מחול: עבודות גמר של תלמידות וקטעי ריקוד מתוך "מפגש מחול" של וייס עם תלמידות מגמת מחול. עם סיום ההרצאות ביום השני, נערך טיול בנחל פולג בהדרכת חרמון למשתתפים בכנס ולבני משפחתם, כולל הילדים.

חרמון נפטר שבועיים לאחר הכנס ולחברי 'דייסי' היה קשה להתארגן לאחר פטירתו. הפגישה השנתית של חברי 'דייסי' במרץ 1993 התקיימה במהלך הקונגרס העולמי של הפדרציה הבין־לאומית לחינוך גופני בווינגייט, כשלחברי "דייסי הוצע להשתתף בסדנאות התנועה והמחול, שנערכו במסגרת הקונגרס.²⁰ בשנת 1992, וייס נבחרה ליו"ר ארגון "המחול והילד" סניף ישראל.

הכנס השישי התקיים בווינגייט במאי 1994 ונקרא "ילדים במופע", שעסק בנושאים הקשורים להיבטים של ההופעה במחול. הוצגו בו מחקרים רלוונטיים לנושא, ובהם "אסטרטגיות חשיבה של תלמידות מחול בזמן ביצוע תנועה", על ידי רוני לידור ווייס, וכן "חרדת במה" על ידי פסיכולוג ספורט. פריבו הייתה אורחת בכנס וכתבה לאחר שהסתיים: "היום היה עשיר בהזדמנויות ללמוד, לשאול שאלות, לדבר עם חברים, שהם גם חברים למחול {...} זה נכון שהמחול בארץ מתפתח ויש הצלחה גדולה, אבל מניסיון של הרבה שנים אני יודעת שבלי ארגון חזק של אנשי מקצוע הכול יכול להשתנות". פריבו התייחסה גם לעובדה שהפעילות ב'דייסי' נעשית בהתנדבות: "התנדבות כזו קשה מכיוון שאין מספיק שעות ביום, בשבוע ובחודש, אבל בלי התנדבות והשתתפות אין כוח ליחיד, אין כוח למקצוע".²¹

הכנס השביעי התקיים באוקטובר 1995 בקיבוץ געתון ונמשך יומיים בשיתוף פעולה עם יהודית ארנון, עם האולפן למחול "מטה אשר" ועם הלהקה הקיבוצית. האולפן למחול בגעתון נבחר כדוגמה ייחודית בארץ לבית ספר, בו מתקיים רצף לימודים מהגיל הצעיר ועד ללהקה מקצועית. כשלושים משתתפים הגיעו מכל הארץ, חלק הגיעו עם משפחות, וביניהם ילדים, שאף הם השתתפו בסדנאות התנועה. בכנס זה הוצגה לראשונה התוכנית "ללמוד תנועה", תוכנית ללמידה של התנהלות בטוחה בדרכים באמצעות תנועה. את התוכנית גיבשו ג'ונס, לאה סלע - פסיכולוגית ילדים, ורחי בן בר חיים.

הכנס כלל סדנאות והרצאות בנושא התפתחות הילד, ובהן סדנה עם נאמן מחברת הספר "הנוף המטאפורי", הדגמות של שיעורי מחול לילדים מגיל שלוש ומעלה ומופע הסולו "כנפיים" מאת רמי באר. הכנס הסתיים בפאנל שדן במקומו של המחול בחינוך ובתרומתו לחיי האדם.²² לכנס היו הדים רבים: לדברי ג'ונס, "הייתה פריצה, הגיעו אנשים חדשים, אנשים מעורבים שרצו לעשות דברים והייתה מחויבות". להצגת התוכנית "ללמוד תנועה" הייתה השפעה על מורים רבים. לאחר הכנס הגיעו מורים להשתלמות של אגף הבטיחות בדרכים, ובהם רונית צונג, שבהמשך נהייתה מרצה ומדריכה ארצית בתחום.

קלאודיו קוגן - ראש מדור מחול במתא"ן (מפעלי תרבות ואומנות לנוער, החברה למתנ"סים), שהשתתף בכנס, הביע נכונות לסייע והצטרף לוועד 'דייסי'. לכנס הגיע קהל מגוון של מורים מהארץ. מזלית חצרוני הגיעה מקרני שומרון, וכך כתבה לאחר הכנס: "הזרתי לעבודה בכוחות מחודשים ועם רעיונות לשילוב מחול חופשי עם ריקודי עם". כמו כן, היא מודה על המאמץ המיוחד לשכן את המורים הדתיים כדי שלא יחללו את השבת.²³ תגובה נוספת לאחר הכנס התייחסה להרצאה של אלכס ליבן, פסיכואנליטיקאי שדיבר, בין היתר, על ההיבט הרגשי של יוצר במחול, וציינה אותה כהרצאה מרשימה וחריגה.²⁴

לאחר הכנס בגעתון נבחנו ונכתבו מחדש מטרות 'דייסי' בישראל ויעדיו. הוחלט להתרכז במחקר מחול בישראל ובחשיפה של חברי 'דייסי' לקבוצות מחול אתני של ילדים. כמו כן, שולבו חברים חדשים בוועד 'דייסי', למשל, רינה שרת, חוקרת ויוצרת מחול, ויעל מירו, מורה למחול בצוות הפיקוח על המחול. כל אלה הניבו את הכנס השמיני.

הכנס השמיני התקיים במאי 1997 בספרייה הישראלית למחול בתל־אביב. נושאו היה "מחקר מחול בישראל" ומטרתו הייתה לעודד מחקר במחול, וזו אחת המטרות של הארגון הבין־לאומי. לכנס היו שני חלקים: החלק הראשן היה מפגש בין חוקרי מחול בישראל, שנועד לדיון על עתיד מחקר המחול בישראל.²⁵ שרת הציגה בפתיחת המפגש את הרציונל לקיומו: "במונח חוקר הכוונה לכל אדם סקרן {...} לגבי המחול בישראל, ושיש לו זיקה למערכת החינוך ולא רק לחוקרים אקדמיים בעלי תואר. כלומר כל תלמיד מחול, העושה עבודה עיונית במחול, הוא על כן חוקר יצרן אך בו בזמן הוא גם צרכן, כי בלי חומר להתבסס עליו, בלי תשתית רחבה להישען עליה, בלי מדרגה להמריא ממנה - קשה להתפתח".²⁶ ראוי לציין כי ב־1997 מחקרים מעטים יחסית עסקו במחול בישראל. החוקרים העיקריים במחול לבמה - גיורא מנור ורות אשל, במחול העממי והיהודי - צבי פרידהבר ורינה שרת ובמחול האתני - נעמי בהטרצון.

החלק השני היה מפגש פתוח לקהל ונועד לחשיפתו של הקהל למחקרי מחול בישראל. לחלק מהחוקרים שהשתתפו זו הייתה הפעם הראשונה שעברו דיון משותף ומפגש כזה. בין המציגים היו ד"ר מונעם חדד, שסקר את מחקר המחול הערבי בישראל, בהטרצון, שהציגה סקירה של מחקר המחול בישראל, והארכיאולוג יוסף גורפינקל, שלראשונה הציג מחקר על "ריקודים פרה־היסטוריים". הכנס כלל הופעה של ריקוד בוכרי מסורתי והסתיים בפאנל בהנחיית גבי אלדור. באולם הכנס התקיימה תצוגת ספרי מחול בעברית, שהיה אפשר לקנות אותם.

בעקבות הצלחת הכנס הראשון למחקר מחול בישראל, ומתוך מחשבה ליצור מסורת, במאי 1998 התקיים כנס שני בנושא מחקר על המחול בישראל, בספרייה למחול בתל־אביב. הכנס התקיים בשיתוף הפיקוח על המחול, הספרייה למחול ומתא"ן. לכנס היה אופי עיוני והשתתפו בו חוקרי מחול מישראל, ובהם רות אשל וגיורא מנור וכן מרצים אורחים מהעולם: נעימה פריבו מארה"ב ורונית לנד מגרמניה. לראשונה לקראת הכנס הופקה מקראה עם תקצירי ההרצאות.

בשנת 2000 נורית רון, מפמ"ר המחול, התמנתה ליו"ר "המחול והילד" סניף ישראל. פעילותה של וייס כיו"ר הסתיימה והיא המשיכה להיות חברת הוועד. הפעילות ב'דייסי' הייתה צומת עשייה נוספת לאנשים, שהיו מעורבים בשדה המחול בישראל והשפיעו עליו באותה תקופה, ובהם חברי הוועד פרלשטיין כדורי - מנהלת הספרייה למחול, קוגן - ראש תחום מחול במתא"ן, רון - מפמ"ר מחול ויו"ר דייסי ושרי כץ - מרצה למחול במכללת "אורות ישראל". בשנת 2000 הוועד החליט לעדכן שוב את המטרות וכן לקיים כנס גדול בשיתוף פעולה עם הגופים הבאים: הספרייה הישראלית למחול, הפיקוח על המחול - משרד החינוך, מתא"ן ו'דייסי'. את הכנס ביקשו לקיים בל"ג בעומר - תשס"א בבית אריאלה בתל־אביב.²⁷ הכנס האחרון "חלונות למחול 2000 - במה לשיתוף עמיתים בתהליכי חינוך למחול" התקיים בשנת 2000 בספרייה הישראלית למחול, בשיתוף פעולה של ארבעה גופים מובילים בסצנת המחול באותה שנה, הנזכרים לעיל.

הכנס היה רחב מבחינת ההיקף ומגוון הנושאים שהוצגו בו וגם הגדול ביותר מבחינת מספר המשתתפים. ההרצאות התקיימו בשלושה מוקדים במקביל וכללו נושאים רבים ומגוונים, העוסקים במופע, במחקר, בתכנים מתוך תוכניות לימוד במחול ועוד, המרצים העיקריים בכנס היו מורים שלימדו במכללות ובמגמות מחול. שתי הרצאות המפתח היו "מחול למסך" מפי ד"ר ציונה פלד ו"ציר 20/40 - ארבעים שנות יצירה במחול הישראלי" מפי רינה שיינפלד.²⁸ כנס זה היה שונה באופיו מכנסי 'דייסי', שקדמו לו, משום שהודגש בו הצד העיוני אקדמי ולא הצד המעשי של ההוראה והתנועה.

עיון בתוכנית הכנס מעלה שחברי הנהלת 'דייסי' התעניינו בעידוד ובקידום פעילויות מחול בקרב ילדים ונוער, ליזום ולקיים ימי עיון וכנסים, והוא מסתיים בקריאה לעידוד החברים להצטרף לארגון "המחול והילד". כנס זה סימן למעשה את סיום הפעילות של "המחול והילד" סניף ישראל כארגון עצמאי התנדבותי, שהחברים בו קבעו את סדר היום על פי יוזמותיהם ועל פי הנושאים שהתעניינו בהם.

אפילוג

במהלך השנים מרכז הכובד של העוסקים בחינוך עבר למחול, כקהילת שיח למקומות אחרים, כמו הפיקוח על הוראת המחול. נוסף לכך, קהל מורי המחול השתנה, קהילת המחול נעשתה אקדמית יותר, הוקמו מגמות מחול נוספות שהתבססו, הטכנולוגיה השתנתה כמו גם אופני התקשורת, השיח והטרמינולוגיה בהתאם.

בארגון "המחול והילד" הבין־לאומי יש כיום 18 מדינות, אבל לישראל אין ייצוג בו. השאלה המתבקשת היא האם סניף 'דייסי' בישראל עשוי להיות רלוונטי כיום. הצגתי את השאלה לכמה חברי 'דייסי' בעבר וקיבלתי תשובות מגוונות: שרת ציינה שאין לה תשובה חד־משמעית. לדבריה, העולם השתנה, לטכנולוגיה ולדיגיטציה מקום חשוב והמחול מגיע לקהל הרחב. עם זאת, לחשיפת מחול בגיל מוקדם ככל האפשר יש ערך בהמשך החיים.²⁹

ג'ונס ציינה את החשיבות של השתתפות מורים מישראל בשיח של הקהילייה הבין־לאומית של 'דייסי'. מאחר שלמרות הטכנולוגיה, יש חשיבות לקשרים בלתי אמצעיים עם אנשים מכל העולם, בעלי תפיסות שונות. לדבריה, אפשר ללמוד מהם, והלימוד מעשיר.³⁰

עין־יה כהן ציינה את הערך של החשיפה למודלים שונים בעבודת המחול. למשל, במצבים של שבטים שנלחמו זה בזה, ועתה רוצים לחיות בשלום, או איך ניתן לגשת לאוכלוסיות ממוצאים שונים. והיא הוסיפה: "דייסי הוא ארגון על־לאומי ועל־מפלגתי, הוא לטובת ילדים באשר הם, ללא הבדלים".¹³ מעניין אם מישהו מקוראי מאמר זה "ירים את הכפפה" ויזום הקמה מחדש של 'דייסי' בישראל.

הערות

↑ מתוך חזון דייסי באינטרנט https://daci.international/en, retrived 11.6.17.

↑ שם.

↑ מתוך "איגרת לחבר - דייסי ישראל", 1990.

↑ רסקין, ה' (עורך), *במעגלי שלום - שלום חרמון: מנהיג, מחנך ויוצר*. הוצאת המשפחה, ירושלים תשנ"ז.

↑ DACI LETTER, Autumn 1989, Vol. 12.

↑ מתוך מכתב של שלום חרמון לוועד הפעולה של דייסי הבין־לאומי, 1992.6.1.

↑ https://daci.international/en, retrived 6.6.17.

↑ מתוך סיכום ישיבת דייסי, 1991.2.5.

↑ מתוך ריאיון טלפוני עם עין יה כהן, 1917.6.7.

↑ ד"ר חוה סקלס הינה מטפלת במוזיקה.

↑ DACI LETTER, Autumn1989, Vol. 12.

↑ שם

↑ שם.

↑ מתוך מכתב לחברים 1990.2.5.

↑ מתוך דוח הכנס השלישי.

↑ רעיה ספיבק, נירה נאמן, שרי כץ וסמדר וייס.

↑ עידית אייזן מתוך התוכנית ודוח הכנס.

↑ מתוך ישיבת ועד דייסי ישראל, 1991.9.1.

↑ מתוך דוח הכנס השלישי.

↑ מכתב מנורית רון לחברי דייסי, 1993.23.3.

↑ מתוך מכתב של נעימה פריבו, לאחר הכנס בווינגייט, 1995.22.10.

↑ מתוך דיווח על הכנס מאת וייס סמדר ל־DACI.

↑ מתוך מכתב של מזלית חצרוני לאחר הכנס.

↑ אלכס ליבן הוא פסיכולוג פסיכואנלטיקאי על פי פריזד, בעלה של אילנה ליבן, רכזת בית הספר למחול באולפן בגעתון. מתוך סיכום ישיבת הוועד לאחר הכנס בגעתון.

↑ מתוך מכתב מסמדר וייס לגבי אלדור, 1997.1.5.

↑ מתוך דברי פתיחה לכנס, מאת רינה שרת, 1997.20.5.

↑ מתוך סיכום פגישת ועד דייסי ישראל, 2000.29.11.

↑ מתוך תוכנית הכנס, "חלונות למחול 2000".

↑ מתוך ריאיון טלפוני עם רינה שרת, ב־17.6.7.

↑ מתוך ריאיון טלפוני עם דפנה ג'ונס, ב־17.6.11.

↑ מתוך ריאיון טלפוני עם עין־יה כהן, ב־17.6.6.

סמדר וייס היא מרצה בבית הספר למחול בפקולטה לאומנויות, מכללת סמינר הקיבוצים, תל־אביב. בעלת תואר שני במחול מאמריקאן יוניברסיטי, וושינגטון ד.סי. וגם למדה בתוכנית לתואר שני בחוג לתיאטרון בפקולטה לאומנויות באוניברסיטת תל־אביב. בעבר שימשה יו"ר ארגון "המחול והילד" (DACI) - סניף ישראל ובצוות הפיקוח על המחול במשרד החינוך. כיום עוסקת גם בצילום.